

Luvattu maa Vanhassa testamentissa

MARKO JAUHAINEN

Kertomus Israelin kansan suhteesta luvattuun maahan on täynnä dramaattisia käännteitä. Kaikki maahan kohdistuneet odotukset eivät vielä toteutuneet Jeesusta edeltävinä vuosisatoina.

Vanha testamentti alkaa kuvauksella maailman luomisesta ja paratiisista, jossa ihminen saa elää läheisessä yhteydessä Luojaansa. Etsiessään riippumattomuutta Jumalasta ihminen lankeaa syntiin ja menettää paratiisin, mutta se ei kuitenkaan ole kaiken loppu. Esielityään ensin syntiinlankeemuksen seurauksia ja koko ihmiskunnan kohtaloa Genesiksen kirjoittaja siirtyy seuraamaan yhden miehen ja tämän suvun edesottamuksia. Jumalan ratkaisu ihmiskunnan ongelmaan on tuleva Abrahamin ja hänen ”siemenensä” kautta.

Aivan aluksi Jahve lupaa tehdä Abrahamista suuren kansan.¹ Suuri kansa tarvitsee kuitenkin paikan, missä asua, ja siksi Jahve solmii Abrahamin kanssa liiton, jossa hän lupaa tämän jälkeläisille oman maan.² Näin luodaan edellytykset sille, että Abrahamin siemenen kautta kaikki maailman kansat tulevat siunatuiksi – Jahven lupauksen mukaisesti.

Uusi paratiisi

Abrahamille annettu lupaus pysyy voimassa sukupolvelta toiselle, ja niinpä satoja vuosia myöhemmin Israel saa lahjaksi oman maan astuessaan liittoon Jumalan kanssa. Lupauksen pitäminen ja maan saaminen todistaa, että Jahve on luotettava Jumala ja että Israel on hänen kansansa. Samalla maan vastaanottaminen konkretisoi Israelin riippuvuuden Jahvesta, sillä koko maailma kuuluu hänelle.³ Alueen todellisena omistajana hän on vain luovuttanut maan hallinnan Israelille, joka on vastuussa siitä hänelle.

Maasta, johon Jahve asetti kansansa, sanotaan, että se ”tulvii maitoa ja hunajaa”.⁴ Ilmaisun teologinen sisältö on se, että kyseessä ei ole mikä tahansa peltoläntti, vaan luvattu maa on samalla uusi paratiisi. Kyseinen alue on erityisellä tavalla Jumalan siunaama, ja Jumala antaa siellä kaiken kasvun. Mutta ennen kaikkea maassa kansa saa elää lähellä Jumalaa ja Jumala on sen keskellä. Näin Abrahamin jälkeläisillä on mahdollisuus palata takaisin siihen läheiseen suhteeseen, joka Edenissä vallitsi ihmisen ja Jumalan välillä.

Tätä Jahven ja hänen kansansa erityistä suhdetta kuvaa myös maasta Vanhassa testamentissa toistuvasti käytetty termi ”perintö” tai ”perintöosa”.⁵ Koska Israel on Jahven ”poika”,⁶ maa on ikään kuin peritty ja siirtynyt ”suvussa” isältä pojalle. Maan saamisessa ja siellä elämisessä ei siis Israelille ollut kysymys vain isosta tontista, vaan myös isä-poika –suhteesta.

Haltuunotto edellytti uskoa

Huolimatta siitä, että Kanaaninmaa oli armosta saatu lahja, Israelin täytyi vastaanottaa se – ja nauttia siitä – kuuliaisuudessa. Kansalla oli siis tietyt velvollisuudet, mikäli se aikoi elää maassaan. Maa itsessään ei ollut lopullinen päämäärä, vaan ainoastaan väline Israelin ja Jahven välisen suhteen kehittämiseen ja ylläpitoon.

Samaa tarkoitusta palvelivat myös ne lait, jotka kansa Mooseksen kautta sai Herraltaan. Israelin tuli tarkoin noudattaa lain määräyksiä ja säädöksiä, jotta se menestyisi ja jotta Jahven suunnitelma kansan ja koko ihmiskunnan suhteen toteutuisi.⁷ Jos kansa pitää liiton, se tulee olemaan Jumalan omaisuuskansa, pappisvaltakunta ja pyhä heimo, jonka kautta muutkin kansat tulevat tuntemaan Jahven.⁸ Ja päinvastoin: jos kansa ei elä vanhurskaasti, on seurauksena pahimmillaan liiton kirousten toteutuminen ja pakkosiirtolaisuus eli eksiili.

Huomionarvoista on se, että vaatimus kuuliaisuudesta ja uskosta ei tullut vasta maahan saapumisen myötä, vaan niitä edellytettiin, jotta luvattu maa ylipäätään voitaisiin ottaa haltuun.⁹ Jo Mooses oli varoittanut, että tottelemattomuudesta seuraa vaikeuksia maan haltuunotossa ja sen lopullisessa hallinnassa.¹⁰ Epäuskon ja kuuliaisuuden puutteen takia ensimmäinen yritys epäonnistui ja hanke lykkääntyi 40 vuodella. Sakkokierroksen jälkeen seurannut uusi yritys tuotti paremman tuloksen, ja lopulta kansa pääsi maahan, jotka Jumala oli Abrahamin siemenelle luvannut.

Maan haltuunottoa käsittelevissä teksteissä tulee siis lukijalle vastaan muualtakin Raamatus-ta tuttu paradoksi Jumalan työn ja ihmisen työn

välisestä suhteesta: Jahve antoi maan lahjaksi, toi Israelin sinne ja antoi Israelin viholliset sen käsiin, mutta samalla Israelin piti vastaanottaa maa oikealla tavalla, astua sinne itse ja lyödä siellä vihollisensa. Jumalan armoon tuli reagoida uskolla ja kuuliaisuudella.

Pahimmat viholliset omasta joukosta

Vanhasta testamentista käy ilmi, että Israelilla oli kuitenkin alusta asti vaikeuksia maan hallinnassa. Näennäisen menestyksellisestä haltuunotosta huolimatta alueelle jäi seutuja, joita Israel ei saanut valloitettua,¹¹ ja vihollisia riitti myös maan rajojen ulkopuolella. Daavidin ja Salomon aikana tilanne oli hetken rauhallisempi, mutta heidän jälkeensä alkoi kuuliaisuuden ja maan hallinnan suhteen alamäki, josta ei enää missään vaiheessa toivuttu.

Profeettojen mukaan kansan pahimpia vihollisia eivät koskaan olleet Israelia ahdistelevat ympäröivät kansat, vaan pedot oman kansan keskeillä. Koska maa oli Jahven antama lahja, profeetat olivat erityisen kiukkuisia siitä, että sitä käytettiin huonompiosaisten riistämiseen tai että heikoilta vietiin heidän osuutensa alueeseen.¹² Lain mukaan maata ei saanut käsitellä miten tahansa, vaan sen piti periytyä suvussa jälkipolville, niin että jokaisella israelilaisella oli siitä oma perintöosansa.

Sukupolvi toisensa jälkeen Jahve kutsui kansaansa parannukseen, mutta kansa oli kiinnostuneempi maasta kuin sen antajasta. Lopulta Mooseksen ennustamat liiton kiroukset kävivät toteen, ja maa ”oksensi” kansan ulos samoin kuin oli käynyt alueella aiemmin asuneille kansoille.¹³ Yritys elää uudessa paratiisissa Jumalasta riippumattomana päättyi yhtä huonosti kuin ihmisen autonomian etsintä alkuperäisessäkin paratiisissa.

Katse tulevaisuuteen

Jumalan suunnitelma ihmiskunnan pelastamiseksi ei kuitenkaan kaatunut maan menetykseen. Lupaus Abrahamin siemenen kautta tulevasta siunauksesta pysyi edelleen voimassa. Profeetat ennustivat, että pakkosiirtolaisuus loppuu aikaan ja että paluun myötä olosuhteet muuttuvat radikaalisti. He julistivat, että Jahve tulee tekemään kansansa kanssa uuden liiton, jonka myötä on jälleen mahdollista elää kuuliaisena ja päästä osalliseksi niistä siunauksista, joita maassa eläminen tuo tullessaan.¹⁴

Osittain uutena elementtinä maata koskevaan ajatteluun yhdistyi tässä vaiheessa se, että tulevaisuudessa monien pakanakansojenkin nähtiin pääsevän osallisiksi Israelin perintöosasta.¹⁵

Yksittäisiä pakanoita oli sulautunut osaksi kansaa aivan Israelin historian alusta asti, mutta vasta eksiilin jälkeiseen aikaan liitetyissä toiveissa tämä odotus pakanoiden laajemmasta osuudesta ja osallisuudesta alkaa tulla selvemmin esille. Se, miten kaikki tämä tulee toteutumaan, jää kuitenkin Vanhan testamentin lopussa vielä hämärän peittoon.

Viitteet

- 1) 1. Moos. 12:2–3.
- 2) 1. Moos. 15.
- 3) 5. Moos. 10:14.
- 4) esim. 2. Moos. 3:8, 17; 13:5; 33:3; 3. Moos. 20:24.
- 5) esim. 4. Moos. 26:53–56; 5. Moos. 12:9; 1. Kun. 8:36; 1. Aik. 16:18.
- 6) 2. Moos. 4:22–23.
- 7) 5. Moos. 12:1.
- 8) 2. Moos. 19:5–6.
- 9) 5. Moos. 4:1; 6:1; 8:1–3; 11:8–9.
- 10) 5. Moos. 4; 28; 30.
- 11) Joos. 13:1.
- 12) vrt. 1. Kun. 21:17–22; Jes. 5:8; Miika 2:1–9.
- 13) 3. Moos. 18:26–28.
- 14) esim. Jer. 31:32–34.
- 15) Jes. 14:1; Hes. 47:22–23; Sak. 2:10–17.

Kirjallisuus

Millar, J. G.: ”Land” teoksessa *New Dictionary of Biblical Theology*, toim. T. D. Alexander ja B. S. Rosner. Inter-Varsity Press. 2000.

Wright, Christopher J. H.: *Old Testament Ethics for the People of God*. Inter-Varsity Press. 2004.

Artikkeli on maan raamatullista merkitystä tarkastelevan kirjoitussarjan ensimmäinen osa.

Pakkosiirtolaisuus muovasi juutalaista ajattelua

Israelin kaksitoista heimoa menettivät Jahvelta lahjaksi saamansa maan kahdessa erässä. Ensin assyrialaiset veivät pohjoisen kuningaskunnan kymmenen heimoa mennessään vuonna 722 eKr. Etelässä olevaa Juudaa oli johdettu hieman paremmin, mutta ennen pitkää se koki saman kohtalon: vuonna 587 eKr. Jerusalemin tuhouttiin ja babylonialaiset veivät loputkin heimot pakkosiirtolaisuuteen.

Pakkosiirtolaisuus eli eksiili oli traumaattinen kokemus ja asetti juutalaisessa teologiassa kyseenalaiseksi melkein kaiken. Eikö Israel olekaan Jumalan poika? Voiko se jäädä perinnöitä? Kuinka Jahvea voidaan palvoa ilman omaa maata ja Siionissa olevaa temppeliä? Onko maahan ja temppeliin sidottu Jumalan läsnäolo lopullisesti menetetty?

Oli luonnollista, että eksiilin muutti asennoitumista moniin asioihin. Menneisyyttä tarkasteltiin kriittisesti ja pyrittiin miettimään, mitkä tekijät aiheuttivat maan menettämisen. Yhdeksi huomattavimmaksi syyksi ymmärrettiin lain rikkinen, joten sen noudattamiseen alettiin suhtautua huomattavasti vakavammin. Samalla nähtiin, että Jahvea ei voitu enää pitää itsestäänselvytenä. Tulevaisuuden suhteen alettiin painottaa enemmän toivon näkökulmaa.

Profeettojen rohkaiseva sanoma

Jo pakkosiirtolaisuudesta varoittaneilla profeetoilla oli ollut kansalle hyviä uutisia: elämä jatkuu sen jälkeenkin, ja kansa palaa omaan maahansa. Paluun myötä Jahve jälleenrakennuttaa Jerusalemin ja sen temppelin ja nostaa kansalle vanhurskaan kuninkaan, jonka kautta hän voi hallita kansaansa. Samoin Jumala murskaa Israelin viholliset, puhdistaa kansan kaikesta synnistä, vetää puoleensa myös pakanakansoja, tuo rauhan ja yleisen hyvinvoinnin kaikille ja vieläpä uudistaa koko luomakunnan.

Myöhemmät Vanhan testamentin kirjoitukset osoittavat, että pakkosiirtolaisuudesta palannut yhteisö ei kuitenkaan reagoinut oikealla tavalla Jahven armolliseen tarjoukseen, jolloin myöskään paluuseen liitetyt odotukset eivät toteutuneet. Maahansa tullut kansa jäikin vieraiden valtojen hallitsemaksi ja eksiilistä paluu muuttui geopolitiisesta käsitteestä teologiseksi käsitteeksi. Vasta kun kaikki paluuseen yhdistetyt odotukset ovat saaneet täyttymyksensä, on eksiili lopullisesti ohi, ja Jumalan kansa on vihdoin perinyt sen maan, mikä heille on luvattu.